Ethosul bucovinean între elementul mistic şi cel civilizator în *Lupul din Ţara huţulilor*, de Mircea Streinul

Ozana-Ioana CIOBANU
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava
ozanaciobanu@yahoo.com

Abstract: The literary creation of the Bukovinian writer Mircea Streinul has as a central point the valorization of the Romanian cultural space and the spiritual conduct specific to the local population. The present study is an analysis of the novel *The Wolf from Hutzul Land*, seen as the projection of the Bukovinian ethos, which combines in its structure the mystical valences, in which the human being is in a perfect stage of relationship with the natural environment, and the civilizing coordinates imposed on the archaic background by foreign domination.
Keywords: *Mircea Streinul, Bukovina, ethos, archetype, civilization.*

Genomul literaturii lui Mircea Streinul încheagă în structura sa o serie de simboluri reprezentative care oferă, dincolo de tipologiile comportamentale şi de modul lor specific de manifestare, o aplecare către integrarea unor arhetipuri, care survin din îmbinarea fondului realist cu cel ezoteric, mitic, al populaţiilor locului.

Biografia lui Mircea Streinul permite identificarea unor „elemente convergente" [Diaconu, 1998: 9] care alcătuiesc figura emblematică a scriitorului bucovinean. Având un destin ce îl îndrumă constant către căutarea sinelui şi către acţiuni de introspecţie, Mircea Streinul va transpune în cadrul textelor sale frânturi autobiografice care să fixeze imaginea locului şi a timpului. Născut la data de 2 ianuarie 1910, în Cuciurul Mare, judeţul Cernăuţi, scriitorul bucovinean oferă amintirilor sale valoare literară. Imaginea tatălui va guverna textele de început, ca simbol al patriotismului ce militează pentru menţinerea valorilor româneşti. Perioada paradisiacă se încheie odată cu moartea tatălui şi începutul liceului. După mutarea la Cernăuţi, Mircea Streinul pătrunde într-un univers închis, cu o pregnantă stare de angoasă în care viaţa cu nuanţe violente capătă un statut aparte în percepţia acestuia. Tot în perioada liceului apar şi primele manifestări literare ale scriitorului, în revista Societăţii culturale *Steluţa*. După terminarea liceului continuă studiile la Universitatea din Cernăuţi, urmând simultan cursurile de teologie, litere, filozofie şi drept. În 1929 debutează în *Junimea Literară* cu un fragment din romanul *Van Paloş*, tematica textului

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

gravitând în jurul morţii. În anii care urmează continuă să îşi dezvolte manifestările literare, colaborând cu reviste bucureştene şi din provincie. În anul 1931, Mircea Streinul înfiinţează alături de Ion Roşca mişcarea literară *Iconar*, căreia i se vor alătura ulterior Gheorghe Antonovici, George Drumur, Neculai Pavel, reprezentanţii mişcării simt nevoile spirituale, descoperă lipsurile culturale care pe fundalul din Bucovina se proliferau destul de des. Dacă în perioada iniţială, scriitorul bucovineană publică o serie de volume de poezii, începând cu 1938, Mircea Streinul se dedică aproape în întregime prozei. Dintre romanele sale amintim: *Ion Aluion* (1938), *Viaţa în pădure* (1939), *Romanul unui băiat de stradă* (1940), *Lupul din Ţara Huţulilor* (1941), *Drama casei Timoteu* (1941), *Prăvălia diavolului* (1942), *Băieţi de fată* (1944).

Publicat în anul 1941, romanul *Lupul din Ţara Huţulilor* aduce în atenţia cititorilor imaginea spaţiului silvan. Aplecarea către o serie de arhetipuri, identificabile la nivelul imaginarului, aparţine unui topos mitic, cu valenţe uneori arhaice, care suprapune în esenţa sa o serie de psihologii diferite ce coexistă şi oferă concreteţea verosimilului.

Spaţiul în care scriitorul îşi poziţionează acţiunea romanului poartă încărcătura mitică a spaţiului bucovinean. Cu toate că în perioada stăpânirii austriece s-a încercat, printr-un proces intens de modernizare, să se modifice structura internă a locului, să se îndepărteze credinţele şi miturile populare, coordonatele spaţiale pe care le prezintă Mircea Streinul menţin la suprafaţă tradiţia. Romanul lui Mircea Streinul aduce în faţa cititorului o imagine singulară a ethosului bucovinean. Scriitura permite identificare unor manifestări multiple, care trec de la universul mistic, la cel civilizator.

Romanul *Lupul din Ţara Huţulilor* propune ipostaza revenirii la spaţiul originar, în care convieţuirea dintre om şi natură se dovedeşte a fi plenară. Debutul romanului conturează imaginea cadrului simbolic, reprezentat de Ţara Huţulilor ce se găseşte într-o comuniune desăvârşită cu cadrul natural, detaşându-se de elementul civilizator. Textul are în centru viaţa tânărului Voncic, rămas orfan de la o vârstă fragedă, ce este crescut de un bătrân subofiţer din armata austriacă, după moartea căruia se izolează în spaţiul pădurii. Acesta este începutul legăturii ce se iniţiază între tânăr şi spaţiul silvan, etapa maturizării fiind marcată de un proces de iniţiere, reprezentat în cadrul acestui text de incendierea vechii locuinţe şi drumul anevoios pe care Voncic porneşte. Pentru a încheia un pact de protecţie faţă de duhurile ancestrale, tânărul decide să iniţieze un sacrificiu, prin vărsarea propriului sânge în vederea obţinerii graţiei zeităţilor pădurii.

Voncic depinde arta convieţuirii cu natura, singurul element care continuă să facă trimitere la viaţa sa anterioară fiind cărţile din care tânărul avea obiceiul să citească. Apariţia neaşteptată a unui bărbat necunoscut într-una din zile declanşează în rutina tânărului o profundă schimbare. Află povestea acestuia, în care i se relatează că aparţine neamului huţulilor şi fusese logodit de părinţi cu o fată din sat, dar în urma unei călătorii la Cernăuţi cu pluta, străinul se îndrăgosteşte de o văduvă, determinându-şi logodnica să se sinucidă. Getul decisiv atrage după

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

sine o revoltă în cadrul satului, bărbatul fiind pasibil de moarte. După o lungă perioadă trăită în afara munţilor, străinul decide să îşi părăsească ibovnica şi să se întoarcă pe meleagurile natale datorită chemării interioare.

Cunoscând obiceiul huţulilor, Voncic îşi sfătuieşte noul prieten să renunţe şi să se întoarcă în Cernăuţi. În dimineaţa care urmează, feciorul descoperă că străinul îşi acceptase destinul şi coborâse în sat unde este ucis de localnici. Scena dialogului dintre tânăr şi cel ucis aduce în centru o imagine christică în urma căreia tânărul pleacă definitiv în munţi. Doar întâlnirea cu tânăra Ianca îl determină pe Voncic să coboare din nou în lumea satului. Trecând printr-un întreg ritual prenupţial, în cadrul căruia o întâlneşte pe Irina, tânărul se pregăteşte pentru căsătoria cu Ianca. Prezenţa femeii determină atragerea elementului civilizator asupra existenţei tânărului, care începe să se îndepărteze treptat de căsnicie şi se afundă în conexiunea cu natura. Cu toate acestea, relaţiile dintre el şi Ianca îl determină să plece la plutărit. Noua viaţa în Cernăuţi şi Vijniţa nu îi aduce nici o împlinire, resimţind cu un dor din ce în ce mai mare nevoia de a se întoarce în munţi. Pierzând toţi banii adunaţi în casa iubitei prietenului său Sidor, ce piere într-un accident cauzat de o furtună puternică, tânărul se integrează în rândul contrabandiştilor. Din această nouă postură, Voncic începe să exporte aur la graniţa cu Polonia. În urma unui transport este rănit şi scapă de arest la îngăduinţa unui grănicer român. Paradoxal, tocmai acel grănicer va muri rănit în urma unui flagrant asupra altui transport. Profund marcat, Voncic se întoarce în cadrul naturii, la Ianca. Dar relaţia dintre cei doi se fracturează profund. În urma certurilor, tânărul se refugiază în codru, iar ca răzbunare, soţia decide să îi ucidă calul, singurul aspect cu adevărat important pentru Voncic. Profund dezamăgit de gestul acesteia, Voncic o abandonează şi se refugiază în mediul protector al pădurii unde este aşteptat de lupul crescut de Luca Bătrânul.

În această simbioză dintre fiinţa umană şi structura complexă a spaţiului natural îşi poziţionează Mircea Streinul filonul identităţii bucovinene. Trebuie remarcat faptul că autorul nu alege ca personajul său să aibă o identitate etnică neutră, un simplă ţăran sau boier ce aparţine vechiului areal al Moldovei, ci îi încadrează în matricea populaţiei huţule. Dar această identificare etnică adânceşte aura de mister ce se ţese în jurul personajelor şi a naraţiunii. Percepută şi în acele vremuri ca o societate închisă, dominată de o serie de cutume şi ritualuri mistice, populaţia huţulă vine în contact cu elementul civilizator pe care nu îl asimilează în construcţia sa interioară: „Departe de civilizaţie şi de legi, trăieşte neamul cumplit al huţulilor. […] aceşti oameni aspri şi ne-nduraţi duc o viaţă proprie, în care nimeni nu cutează să se amestece, şi obiceiurile lor îş barbare ca sălbăticia naturii" [Streinul, 1995: 5]. Aura mistică ce înconjoară această populaţia, despre care sursele istorice spun că ar face parte dintr-o mare familie slavă, cu origine preponderent ruteană şi ucraineană, este datorată şi caracterului de ambiguitate care se identifică în raport cu formele de manifestare ale unei tradiţii istorice îndelungate. Sursele istorice nu permit o datare precisă a

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

valului migrator reprezentat de strămoşii huţulilor de astăzi, din Galiţia Orientală spre zona Moldovei. De asemenea, datorită lipsei surselor demografice precise, nu se poate realiza o demarcare etnică precisă a frontierelor statelor europene în perioada Evului Mediu. Totuşi, există posibilitatea ca prin expediţiile întreprinse de domnitorii moldoveni, Ştefan cel Mare şi urmaşii săi, ce au condus la impunerea administraţiei moldoveneşti în zona Pocuţiei, să se fi pus bazele unui proces de colonizare a anumitor zone din Moldova cu o populaţie de origine ruteană. Lipsa documentaţiei continuă şi în secolele care urmează; o descriere demografică a arealului de azi al huţulilor din Bucovina nu poate fi identifică la nivelul surselor istorice. O dată cu impunerea dominaţiei austrice asupra Bucovinei, încep să apară şi primele surse istorice valide care atestă populaţia huţulă din zonă. O serie de studii antropologice şi studii demografice atestă ca areal de răspândire a populaţiei huţule zona reprezentată de valea Bistriţei Aurii, a râurilor Suceava şi Moldova.

Prin intermediul lui Voncic, Mircea Streinul aduce în prim-plan o întreagă lume a miturilor bucovinene ce se împletesc în permanenţă cu spaţiul ezoteric al naturii. Lăsând deoparte aspectele traiului în comun (în cazul textului, universul comuniunii dintre oameni este reprezentat prin microcosmosul satului), Voncic se abandonează în cadrul pădurii, spre a-şi defini propriile forme de cunoaştere. Gestul său de a arde casa bătrânului („băiatul dădu foc bordeiului […] ardea cu flăcări mari, din ale căror lumini roşiatice se ridicau umbre ciudate" – [Streinul, 1995: 8]) înainte de a porni la drum induce o formă de purificare pe care tânărul o iniţiază, astfel încât noul său destin este curăţat prin „căldura care arde toate superfluităţile" [Jung, 2014: 115]). Parcursul său capătă aici valenţele unui drum iniţiatic, dar realizat într-o manieră lipsită de interlocutori, în urma căruia, personajul capătă maturitate şi, totodată, îşi conturează imaginea pe care o ocupă în circuitul reprezentat de om şi natură. Drumul său prin pădure are menirea de-al pune în centrul propriei descoperiri. Raportându-ne la valenţele mistice pe care le are pădurea – loc al încercărilor care încifrează un spaţiu al labirintului –, aceasta îi conferă personajului cadrul propice autocunoaşterii şi demarării unui proces de relaţionare la un nivel superior. Actul de integrare în cadrul mediului silvan presupune un gest sacrificial: „îşi descheie la sân cămaşa de in şi, apucând briceagul, apăsă în carne lama ascuţită şi sclipitoare […] O şuviţă de sânge miji ca răşina dintr-un trunchi de brad; apoi, picăturile căzură pe zăpadă" [Streinul, 1995: 11]. Astfel se ţese aura de protecţie care să-i asigure tânărului o convieţuire tacită cu spiritele naturii. În aceeaşi cheie interpretează tânărul pierderea caprei. Fiind lipsită de procesiunea ritualică ce îi putea oferi protecţie, animalul este luat ca pradă de spiritele naturii.

Aşa cum susţinea şi Freud, „Viaţa nu e altceva decât desprinderea din măruntaiele pământului, moartea se reduce la întoarcerea acasă [...] dorinţa atât de frecventă de a fi îngropat în pământul patriei nu e decât [...] nevoia de întoarcere în propria casă." [apud Durand, 2000: 231]. Din această perspectivă poate fi interpretat gestul străinului de a se întoarce, dorinţa arzătoare de a-şi

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

accepta moartea cu condiţia ca aceasta să fie pe meleagurile natale. Simbioza pe care această etnie o simte faţă de valenţele htonice conturează o legătură plenară cu spaţiul natural, puternica dorinţă de reîntoarcere la elementele primordiale ale materiei. Moartea străinului produce o schimbare în cadrul mediului natural, astfel, întreagă atmosferă se încarcă de solemnitatea gestului, uciderea fiind resimţită la scară macrocosmică.

Trebuie menţionat faptul că misticismul din opera lui Mircea Streinul nu se dezlipeşte total de sfera ortodoxismului. În gestica personajelor sale se întrezăreşte melanjul dintre unele zeităţi naturale şi Dumnezeu. Totodată, elementul divin se constituie ca unic reprezentant al mediului civilizator pe care tânărul îl părăsise, cărţile citite de Voncic având tematică religioasă.

Mircea Streinul inserează în personajele sale tipologii care nu caută confirmări pe planul realului, ci se află în descoperirea sinelui, întregul text primind un sens simbolic. Personalitatea sa este construită dintr-o imagine preponderent egalitară; pentru Voncic, tot ce ţine de latura materială, de constituţia terestră nu e decât reflexul iluzoriu al unei realităţi intangibile. Cea mai reprezentativă legătură pe care tânărul huţul reuşeşte să o stabilească cu elementele naturii este conexiunea dintre el şi Puica, calul străinului ce decisese să îşi înfrunte destinul. Relaţia ce se stabileşte între cele două entităţi se constituie într-una de perfectă coordonare, în care atributele umanului sunt suprapuse peste cele ale animalierului. Secvenţa „Adesea călărea şi noaptea, orbeşte, lăsându-se condus de instinctul sigur al calului. În astfel de raite se simţea fericit" [Sreinul, 2005: 23] aminteşte de medalionul lui Mercur [Jung, 1998: 57] în care omul legat la ochi este condus de un animal ce pare să facă parte din regnul cabalinelor. Încrederea omului în capacităţile instinctuale ale mediului animalier conturează un tot unitar, o entitate formată din coordonatele celor două tipologii. Această relaţionare va fi transpusă pe tot parcursul romanului. În noaptea nunţii, Voncic îşi lasă singură noua soţie şi alege să iniţieze o incursiune în cadrul naturii alături de Puica. De asemenea, calul pare să ocupe rolul confidentului, fiind cel pe care tânărul îl vizitează prima data după întoarcerea din spaţiul civilizator. Tot moartea animalului va fi punctul terminus al relaţiei dintre Voncic şi tot ceea ce ţine de sfera elementului uman cu valenţele sale ce presupun traiul în cadrul comunităţii.

În ceea ce priveşte elementul civilizator, romanul pune accentul pe această latură a lumii modernizate aflate într-un plin proces de tranziţie spre noi valori sociale, culturale şi economice. Chiar debutul romanului pune accentul pe izolarea în care se găseşte acest ţinut al huţulilor: „Până la Vijiţa – este tren. […] La Vijiţa el se opreşte, căci nu nu-l ajută puterile s-o ia în munţi. […] căci munţii se ridică până la cer şi nu lasă slobode decât câteva cărări sălbatice, care, prăvălindu-se peste prăpăstii şi lunecând printre torente uriaşe, duc în Ţara Huţulilor." [Streinul, 1995: 5], coordonatele unui spaţiu inaccesibil trecătorului de rând, devine mediul propice conservării unui stagiu latent de relaţionare cu elementul sălbatic.

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

Dincolo de solitudinea mediului în care Mircea Străinul îşi plasează naraţiunea, elementul care deţine cel mai puternic rol de determinare a implementării statutului civilizator asupra personajului principal îl constituie femeia, reprezentată de Ianca. La rugăminţile tinerei coboară din nou Voncic în lumea satului, la insistenţele şi nemulţumirile soţiei decide tânărul să plece la Cernăuţi. Asemenea *Epopeii lui Ghilgameş*, romanul lui Mircea Streinul pune femeia în postura de a-i facilita eroului contactul cu civilizaţia, Ianca fiind doar un prototip a ceea ce reprezenta Shamhat în textul mesopotamian. În mod paradoxal, Voncic se supune dorinţelor femeii şi părăseşte pentru o perioadă spaţiul naturii. Viaţa în cadrul unui topos marcat de conduite se dovedeşte a fi lipsită de suficientă forţă de atragere. În ciuda încadrării rapide în arealul muncii („La Vijniţa, Voncic se-apucă imediat de lucru, transportând de trei ori pe săptămână plute la Cernăuţi" – [Streinul, 1995: 47]), tânărul nu poate stopa sentimentul lipsei cauzate de îndepărtarea mediului natural familiar şi a soţiei. Destoinic din fire, Voncic reuşeşte să se încadreze rapid în rândul contrabandiştilor atunci când necesităţile financiare îl obligă. Cu toate acestea „un dor sălbatic de casă" [Streinul, 1995: 60] îi invadează pe zi ce trece sufletul şi mintea. Aşa se iniţiază drumul secret înapoi în spaţiul protector al pădurii în urma căruia Voncic îşi revede calul şi pe Irina, îndepărtarea de Ianca fiind din ce în ce mai sesizabilă. Cu toate că statutul vieţii la Cernăuţi sau Vijniţa îi oferă multiple forme pentru asigurarea unui trai bun, tânărul resimte nevoia de se refugia în munţi: „Voncic se pomeni, aproape fără să vrea, pe drumul către satul său. Alerga. Mai repede, tot mai repede…" [Streinul, 1995: 73]). Asemenea cazului străinului („m-a apucat dorul de munţi. Într-o noapte am simţit că trebuie să-i revăd cu orice preţ" – Streinul 1995: 18), elementul civilizator nu îşi poate pune amprenta plenar asupra acestei tipologii de personaj. Chemarea mediului silvan depăşeşte mirajul lumii moderne. Ultimul capitol al romanului indică o ruptură totală faţă de orice ţine de contactul cu civilizaţia. Despărţirea de Ianca reprezintă ultima etapă prin care Voncic se desprinde de mediul uman şi aderă la cel originar, al naturii: „La răsăritul soarelui, huţulul ajunse lângă pădurea de miazăzi. Înainte de-a intra în hotarele ei întunecate, se opri să mai privească o dată lumea pe care o părăsea." [Streinul, 1995: 85]. Despărţirea este privită ca un ritual de trecere în tărâmul lui Thanatos, pădurea fiind mediatorul ce îi oferă huţulului calea pentru a accede la miturile ancestrale.

Perceput de G. Călinescu drept aparţinătorul suprarealismului bucovinean, calitatea literară a textelor lui Mircea Streinul este percepută ca fiind lipsită de compoziţie şi posedând tuşele unei psihologii bizare: „în proză însă scriitorul e nedotat cu viziunea lumii şi n-are măcar elementele compoziţiei. […] Psihologia e bizară, semnul unei crude impulsivităţi, şi de un aspect mult mai rutean decât domol moldovenesc" [Călinescu, 2003: 823]. Deşi plasat în rândul suprarealiştilor, scriitura autorului bucovinean nu are în comun cu suprarealismul decât voinţa înnoitoare, dar care rămâne la stadiul intenţiei. Textele sale nu sunt rezultatul direct al producţiei inconştientului, expuneri ale materialului imaginar ce nu sunt

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)

filtrate prin prisma cenzurii conştiinţei. Filonul epic al scriiturii lui Mircea Streinul poate părea lacunar datorită descrierilor ce par a fi pagini de reportaj în care predomină filonul descriptiv şi nu componenta narativă.

La polul opus afirmaţiei susţinute de G. Călinescu, Mihai Cazacu spunea „[Mircea Streinul]… era într-o permanentă ardere, iar scrisul său era fumul, cenuşa combustiei interne" [apud Diaconu, 1998: 9]. Fără îndoială, spaţiul intern al lumii imaginare a scriitorului bucovinean solicită, prin natura sa complexă, o sondare detaliată pentru că, dincolo de forţa imaginaţiei, toposul din romanele sale vine din biplanul biografic-imaginativ. Mircea Streinul nu caută o copie fidelă a realităţii, ci o sincronizare a trecutului cu prezentul, iar acest raport de echilibrare nu se realizează decât într-un mediu ce vine din străfundul experienţelor personale, în care personajele sunt nevoite să îşi dezvolte periplul narativ în funcţie de valorile impuse de conştiinţă şi statutul social.

Punând în centrul romanului său imaginea huţulilor, Mircea Streinul conturează coordonatele sferei unui genom mitic, în care fondul arhaic proiectează tipologii de personaje cu forme individuale de manifestare. În cadrul romanului său, ethosul bucovinean pendulează între cele două entităţi, mistică şi civilizatoare, ilustrarea plastică fiind marcată de un simţ profund pentru detaliu, care reverberează în scriitură dublând notaţiile spaţiale cu un strat atât ezoteric, cât şi profund afectiv.

BIBLIOGRAFIE

Călinescu, 2003: G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Bucureşti, Editura Semne, 2003.

Diaconu, 1998: Mircea A. Diaconu, *Mircea Streinul. Viaţa şi opera*, Rădăuţi, Editura Institutului Bucovina-Basarabia, 1998.

Durand, 2000: Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000.

Jung, 1998: C. G. Jung, *Psihologie şi alchimie. Simboluri onirice ale procesului de individuaţie. Reprezentări ale mântuirii în alchimie,* traducere de Carmen Oniţi şi Maria Magdalena Anghelescu, Bucureşti, Editura Universitas, 1998.

Jung, 2014: C.G. Jung, *Opere complete.* vol. 9/1, *Arhetipurile şi inconştientul colectiv*, traducere din germană de Daniela Ştefănescu, Vasile Dem. Zamfirescu, Bucureşti, Editura Art, 2014.

Streinul, 1995: Mircea Streinul, *Lupul din Ţara Huţulilor*, Chişinău, Editura Hyperion, 1995.

BDD-A31757 © 2020 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:55:16 UTC)